

Gemeente van onze Heer Jezus Messias

1. Vier verhalen over Jezus zijn er. Vier verschillende verhalen. We mogen ze dan ook niet door elkaar heen husselen. We mogen ze evenmin op één noemer brengen, dan wel er één verhaal van maken. Elk evangelie heeft, zijn eigen karakteristieken en thema's, zijn eigen boodschap.

Vraag je naar het kenmerkende van Marcus, dan valt zijn ruime aandacht op voor de onreine geesten en de demonen op. Vijf verhalen over hen komen er in zijn evangelie voor: ons verhaal hier, het verhaal over Jezus en Beëlzebul (3:20-30), het verhaal over de bezeten man in Gerasa (5:1-20), over de dochter van de Syrofenische vrouw (7:24-30) en het verhaal over de genezing van de bezeten knaap (9:14-29). En dan zijn er nog een vijftal andere plaatsen, waarin ze voorkomen. In kleiner verband. In totaal dus zo'n tien keer is sprake van demonen/onreine geesten in het Marcusevangelie. Kijk je naar de plek waarover hen gesproken wordt, dan valt op dat dat vooral in het eerste deel van het evangelie gebeurt. In het tweede deel, na hoofdstuk 9, zijn ze verdwenen, als Jezus optrekt naar Jeruzalem!

2. Gemeente, nu weet ik niet wat u van deze verhalen vind, maar ik heb er eigenlijk nooit zo goed raad mee geweten. In eerste instantie heb je het idee dat het iets is van die tijd, in het bijzonder van de cultuur van die tijd. Dat zeg ik, omdat wij (in het westen) niet meer zo geloven in het bestaan van demonen en onreine geesten. Dat stadium zouden wij voorbij zijn. In dat opzicht hebben deze verhalen voor ons, 'moderne' mensen iets primitiefs. Zo zullen velen zeggen.

We mogen dan misschien denken dat ze niet meer bestaan, maar dan is het wellicht toch beter om te zeggen: niet meer in de vorm, waarin men toen dacht en de wereld zag. Ook in ons taalgebruik komen we ze tegen. Zo kennen wij de macht en de besmetting van het geld, de macht van de publieke opinie e.d. Nee, de verschijnselen die de oud-oosterse mens verklaarde door te spreken over onreine geesten en demonen of waarachter Paulus heerschappij, machten en krachten aan het werk zag, zijn beslist nog niet uit de tijd. Ook wij hebben dus wel degelijk onze woorden als poging tot duiding van die dingen waaraan de mens lijkt overgeleverd en zich niet aan denkt te kunnen onttrekken.

3. Laten we naar het verhaal zelf toe gaan. Het is, dunkt me, zeker geen toeval dat Jezus in het Marcusevangelie zijn eerste openbare optreden begint met de uitdrijving van een onreine geest. Zoals het verhaal van de verandering van water in wijn op een bruiloft voor de *vierde evangelist*, zo is deze passage over de uitdrijving van een onreine geest in een synagoge in Kapernaüm als *eerste* teken van Jezus' optreden typerend voor het Marcusevangelie Ik kom er straks nog op terug!

4. Toch begint het verhaal daar niet direct mee. Het verhaal opent anders, en wel met het leren van Jezus: 'En gelijk, toen hij op de sabbat de synagoge was binnengekomen, gaf hij leerhuis.'

Direct daarna horen we dat de mensen versteld stonden, over zijn leer, want hij leerde niet zoals de schriftgeleerden, maar als iemand met gezag, d.i. als iemand die ook echt iets te zeggen heeft, maar vooral ook als iemand die door zijn manier van spreken ook invloed uitoefent op, die iets weet te bewerkstelligen bij de degene die naar hem luisteren.

Kijk gemeente, het is goed om hier toch even wat langer bij stil te staan, want dat is nu net wat het Soedanese vrouwenproject dat vandaag centraal staat – ook als eerste – beoogt: een ruimte, waarin mensen, waarin vrouwen en kinderen, weduwen en wezen, kunnen leren. Een ruimte allereerst voor onderwijs, voor hen zelf en voor hun kinderen. Daar

begint het toch altijd weer mee: goed onderwijs, het ligt aan een verdergaande ontwikkeling altijd weer ten grondslag; het vormt ervan de basis.

5. Terug naar het verhaal. Wat Jezus leert? Waarover het gaat? Dat nu horen wij niet, maar zou dat niet zijn om met Psalm 25 te spreken 'leren hoe hij, de mens, wandelen moet' of met Psalm 86 'leer mij naar uw wil te handelen'?

Ontsteltenis is er, ze zijn geheel uit het lood geslagen, als ze Jezus horen. 'Een nieuwe leer' zullen ze later zeggen. Het zal nog vele malen meer in de geschiedenis klinken, als er getracht wordt door mensen om de oorspronkelijke klank en bedoeling van de boodschap weer ter tafel te krijgen. 'Ontsteltenis en schrik.' Stel, wij stonden er ook bij. Zou het ons misschien ook overkomen zijn op het moment dat hij ons dat had laten zien: hoe te handelen. Omdat het misschien nog wel eens heel wat anders zou kunnen inhouden dan wij denken. Omdat het misschien wel eens heel wat meer met ons gewone doen en laten, met onze omgang met onze medemens te maken zou kunnen hebben (hoe die ook denkt of gelooft) en met de gewone dingen van alle dag te maken zou kunnen hebben (in plaats van de ander vast te pinnen of het feit dat hij/zij afwijkt van het dogma).

'Ze waren uit het lood geslagen, over zijn leer, want hij leerde hen als een gezaghebbend en niet als de schriftgeleerden.' Zijn woorden hadden gezag, ze hebben iets te zeggen i.t.t. de schriftgeleerden: die herhalen alleen maar wat vroeger werd gezegd. Je hebt het al honderd keer gehoord, maar raken doet het je niet meer, de woorden halen niets meer uit. Ik moet het anders zeggen: die woorden hebben geen effect meer in het leven.

6. Gemeente, dan zit er altijd wel iemand tussen die zo nodig commentaar moet leveren, die het er niet mee eens is. Iemand die begint te schreeuwen. 'Een man met een onreine geest' wordt hij genoemd. 'Met een onreine geest', staat er bij ons. Maar in de grondtekst staat het nog net iets gekker. Dan staat er niet: *met* een onreine geest, maar *in* een onreine geest. Hij zit daarin. Dat is als het ware zijn jas, waar hij in zit. Dat is het ene waar ik op wil wijzen. Het andere is dat er niet 'man' staat, maar 'mens'. Een mens, daar gaat het om. Het kan dus ook een vrouw zijn. Het andere is dat er wel een mens in zit. Als die onreine geest er dan uit is, dan wordt er wel een nieuwe mens zichtbaar. In het vervolg (van het Marcusevangelie) kom je precies dezelfde uitdrukking nog een keer tegen, in dat verhaal over die man uit Gerasa. Zou ik ooit iemand eens vroeg om een kopje boven dit verhaal te zetten, toen zei diegene, heel begrijpelijk: 'Menswording', dat zou ik hierboven zetten.' Me dunkt, een uitermate treffende weergave van dit verhaal!

7. 'Een mens in een onreine geest.' En dan moet u eens horen hoe die man tekeer gaat: "Wat is er tussen ons en jou, Jezus van Nazareth, je bent gekomen om ons te verdelgen. Ik ken je wel, ik weet wel wie je bent: de heilige Gods." Het is taal die past in onze tijd, zo zou je bijna zeggen. Zeg maar luid en duidelijk wat je van de dingen vindt. Maar is het ook terecht, is het juist? Om in muziektermen te spreken: treft deze mens ook de zuivere toon?

Ja, aan de ene kant wel. Weet u wat ik zelf dan ook zo opvallend vind, van al die onreine geesten, dat ze Hem wel herkennen, dat ze in Hem wel de andere zijde zien. Bij ons is dat eerder andersom. Daar is Jezus voor ons de andere zijde, maar herkennen wij in hem nog maar amper een mens, zoals u en ik. Die onreine geesten herkennen hem als 'de heilige Gods'. Als u de onreine geest-verhalen *doorleest*, gaan ze hem steeds beter herkennen, in 3:12 als 'de Zoon van God' en in 5:7 noemen ze hem zelfs 'de zoon van de allerhoogste God'. Dat zou je toch eigenlijk, als je heel eerlijk bent - wees nou eerlijk!- niet verwachten, dat zij het zien. Niet anderen, maar de *onreine* geesten.

Ja, ten aanzien van de vraag of hij (= de onreine geest) weet met wie hij te maken heeft wie Jezus is, treft hij een zuivere toon. Maar ook als die hoort wat hij zegt over Jezus komt: 'U bent gekomen om ons te vernietigen?' Dat is een merkwaardige zin. Zo op het eerste

gezicht zeg je: Waar haalt hij het vandaan? Op grond waarvan beweert hij dit? Maar is het nu echt zo'n merkwaardige zin? Dat zou ook al een heel klein beetje duidelijker kunnen worden, als het woord op dezelfde manier was vertaald als op een aantal andere plaatsen in het evangelie. Want als je nou zo eens leest: 'Je bent gekomen om ons ons leven te laten verliezen.' Kijk, gemeente, hoe hij daaraan komt? Dat maakt *hij* op uit Jezus' leer. En hij is niet de enige. Ik hoor het nog steeds heel wat mensen zeggen. Ooit hoorde ik het een jongen op katechese zeggen. Hij zei: 'Als we zouden doen waartoe Jezus ons oproept, nou dan red je het niet in het leven.' Dan red je het niet, dan ga je ten onder. Kijk, dat nu heet hier in dit verhaal: een onreine geest.

8. U weet nog steeds niet wat een onreine geest is? Mag ik het dan zo eens formuleren: een onreine geest is iemand die onrein, onzuiver van geest, van adem is. Zeg het nou eens in rond Nederlands: het is iemand die onzuiver over God spreekt, die over God dingen zegt, die niet kloppen. 'U bent gekomen om ons ons leven te laten verliezen.' Dat is zulk een onzuivere zin. Het idee dat je met hem, met zijn levensstijl en -houding, die hij ons voorhoudt, dat je het daarmee toch niet redt, dat je er in onze wereld mee stukloopt, dat je er niet mee verder komt.

Is dat het dan ook, waarom we het met Hem en zijn leefwijze niet echt aandurven? Omdat wij het gevoel hebben dat het uiteindelijk ons leven zou kosten net als van hem. Omdat we maar o zo moeilijk kunnen geloven dat je het redt, als je het durft te verliezen, als je kwetsbaar en open durft te zijn naar anderen toe.

Hij deed het, Hij durft het, die Jezus van Nazareth wordt genoemd. Hij dorst erop te vertrouwen, dat je het redt in het leven, als je het uit handen durft te geven?

9. Het is die 'onzuivere' gedachte, die uitspraak die door *Jezus* bestraffend wordt toegesproken: 'Zwijg stil en ga uit van hem', zo zegt hij. Voor dat eerste woord, in het NBV vertaald met 'Zwijg', staat er letterlijk zoiets als: 'Een muilkorf voor, jij!' alsof er van een gevaarlijk wild dier sprake is, die geen gelegenheid meer moet krijgen om van zich af te bijten.

Uw aandacht vraag ik in het bijzonder voor het tweede bevel: 'En ga uit van hem.' De lezer was deze figuur namelijk voorgesteld, niet als: een *man met* een onreine geest, zoals maar als: een *mens in* een onreine geest. En als die onreine geest er nu uitgaat, dan kan 'de mens', de mens zoals die bedoeld was, weer tevoorschijn komen.

Daarom ook is het dat Jezus zegt: 'Ga uit van hem!' zodat hij/zij dus ook weer echt mens kan zijn. Kijk daar mag geen enkele twijfel over bestaan: waar het God om te doen is? Hem gaat het steeds, voortdurend en altijd om de humaniteit!

In dat kader staat het project van de Nyarilo Progressive Women Club, waarvoor wij deze zondag uw aandacht vragen. Vrouwen, op zoek *naar* en bezig *met* het scheppen van een eigen ruimte, in de hoop op een menswaardig bestaan. U doet vast ook mee!

In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

*Vierde zondag na Epifanie, 29 januari 2006
Bethelkerk, Den Haag-Loosduinen
ds. Nico Riemersma*